

Program profilaktyczny pn. „poMOC, a nie przeMOC!”

1. OGÓLNE DANE O PROGRAMIE:

Nazwa: „poMOC, a nie przeMOC!”

Autor: mł. asp. Agata Kalinowska

Podmiot odpowiedzialny za realizację: Komenda Wojewódzka Policji w Białymstoku

Rodzaj programu: informacyjno – edukacyjny

2. OKRES WDROŻENIA PROGRAMU:

data podpisania programu – 31 grudnia 2027 roku

3. OPIS ZJAWISKA WRAZ Z DIAGNOZA:

Podjęcie interwencji domowych związanych z przemocą domową odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, która obejmuje ogół czynności realizowanych na zasadzie współpracy przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia. Głównym celem procedury „Niebieskie Karty” jest oddziaływanie przyczyniające się do trwałego ustania przemocy na podstawie dokładnego rozpoznania oraz profesjonalnej pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym.

W dniu 22 czerwca 2023 roku ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 535) wprowadziła zmiany w zakresie racjonalizacji systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym realizacji procedury „Niebieskie Karty”. Natomiast w dniu 15 sierpnia 2023 r. weszła w życie ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289), która wprowadziła zmiany w przepisach zawartych m.in. w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2024 r., poz. 145, z późn. zm.), wprowadzając nowe uregulowania prawne, z jednoczesnym nałożeniem na Policję kolejnych uprawnień, jak też obowiązków.

Od wielu lat policjanci i pracownicy Policji przeprowadzają spotkania ze społeczeństwem oraz z pracownikami służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej. Podczas tych spotkań podnoszą świadomość społeczną na temat zjawiska przemocy domowej.

Przemoc domowa jest jednym z najczęstszych naruszeń praw człowieka na świecie. Rzeczywista liczba przypadków przemocy domowej jest niemożliwa do oszacowania. Dane z policyjnych i sądowych baz dotyczą jedynie przypadków, w których rozpoczęto interwencję

prawną. Dane te nie obejmują więc wielu przypadków przemocy domowej, które nie zostały zgłoszone Policji, prokuraturze lub sądowi rodzinnemu. Ciemna liczba przypadków przemocy domowej jest szczególnie trudna do ujawnienia z uwagi na fakt, iż osoby doznające przemocy domowej często przebywają pod opieką osób, które je krzywdzą, a fakty te są ukrywane przez członków rodziny i świadków. Większość przypadków przemocy może pozostać nieujawnionych. Sytuacja osób pokrzywdzonych jest trudna i wielowątkowa, m.in. z uwagi lęk przed odejściem czy na zależność materialną, mieszkaniową i emocjonalną. W takich przypadkach niewątpliwie ważną rolę w procesie identyfikowania sygnałów świadczących o przemocy pełni najbliższe środowisko, rodzina, sąsiedzi.

Z analizy policyjnych danych statystycznych dotyczących przemocy domowej na terenie województwa podlaskiego wynika, że liczba osób doznających przemocy od 2021 roku stale rośnie. Ponad połowę osób doznających przemocy domowej, których ogólna liczba w 2023 roku wyniosła 4436 (w 2022 roku – 3730), stanowiły kobiety, tj. 2536 (w 2022 roku – 2592). Natomiast osoby małoletnie i starsze są grupami szczególnego ryzyka, zagrożonymi przemocą domową przede wszystkim ze strony najbliższych członków rodziny, z uwagi na panującą między nimi zależność. Pokrzywdzeni nie zgłaszają takich faktów, ponieważ odczuwają strach przed osobą stosującą przemoc domową, często są bezradni, przekonani o bezskuteczności ścigania i obawiają się zemsty. Ponadto, nie znając charakterystyki przemocy domowej, niekiedy nie mają świadomości o fakcie uwikłania swojej osoby w relację przemocową. Udział osób małoletnich i starszych w ogólnej liczbie osób doznających przemocy na przestrzeni ostatnich 5 lat osiągał około 25%.

Tabela nr 1. Liczba przypadków przemocy domowej objętych procedurą „Niebieskie Karty” w latach 2019-2023.

| Liczba osób doznających przemocy domowej | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 |
|--|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Kobiety | 3515 | 3006 | 2522 | 2592 | 2536 |
| Mężczyźni | 605 | 586 | 454 | 504 | 551 |
| Małoletni | 514 | 428 | 463 | 634 | 1349 |
| Osoby powyżej 66 roku życia | 529 | 509 | 362 | 342 | 360 |
| OGÓLEM | 4634 | 4020 | 3439 | 3730 | 4436 |

Źródło – dane statystyczne z Systemu Elektronicznej Sprawozdawczości Policji – formularz III/8 wygenerowane w dniu 09.01.2024 r.

Problem przemocy wobec małoletnich został wyeksponowany w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Powyższe zagadnienie wyodrębnione zostało w art. 2 ust. 2 ww. ustawy, zgodnie z którym małoletni świadek przemocy domowej skierowanej przeciwko innym osobom jest traktowany jako osoba doznająca przemocy domowej (co tłumaczy znaczny wzrost liczby osób małoletnich doznających przemocy ujawnionych w 2023 roku w porównaniu do lat ubiegłych – tabela nr 1).

Zasadnym jest wdrożenie działań profilaktycznych adresowanych do szeroko rozumianej społeczności oraz służb ustawowo wpisanych w realizację procedury „Niebieskie Karty”. Powyższe wpisuje się w realizację działań w ramach Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na 2024-2030, tj. zadanie dotyczące poszerzenia wiedzy ogółu

społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb, na temat zjawiska przemocy domowej oraz podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy domowej.

W tym miejscu należy wskazać, że należy dążyć do zaangażowania pozapolicyjnych podmiotów, w szczególności ochrony zdrowia i oświaty, w realizację czynności wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Jest to niezmiernie ważne z uwagi na fakt, iż pracownicy ww. instytucji realizując ustawowe zadania mają na co dzień styczność z małoletnimi i osobami starszymi.

Z posiadanych danych wynika, iż przedstawiciele ochrony zdrowia rzadko wszczynają procedurę „Niebieskie Karty”. W 2019 i 2020 roku w województwie podlaskim lekarze i pielęgniarki wypełnili odpowiednio 8 i 5 formularzy „Niebieska Karta – A”, natomiast w kolejnych latach liczba formularzy nieznacznie wzrosła (szczegółowe dane w tabeli nr 2). Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” wypełnianych przez przedstawicieli oświaty w latach 2019-2023 oscylowała między 16 a 73. Powyższe wskazuje na zasadność zwiększenia aktywności pracowników ochrony zdrowia oraz oświaty w omawianym obszarze.

Tabela nr 2. Liczba formularzy „Niebieska Karta-A” wypełnionych przez Policję, przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia woj. podlaskiego w latach 2019-2023.

| Liczba wypełnionych formularzy Niebieska Karta-A | 2019 | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 |
|--|------|------|------|------|------|
| Policja | 4069 | 3589 | 3020 | 3196 | 3171 |
| Oświata | 39 | 16 | 46 | 51 | 73 |
| Ochrona zdrowia | 8 | 5 | 12 | 22 | 18 |

Źródło: dane statystyczne z Systemu Elektronicznej Sprawozdawczości Policji – formularz III/8 oraz dane otrzymane z podległych KMP/KPP woj. podlaskiego

Analizując powyższe dane zasadnym jest przeprowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dla przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia województwa podlaskiego z zakresu rozpoznawania objawów przemocy domowej i wszczynania procedury „Niebieskie Karty”. Szczególnie istotnym jest wyposażenie w powyższe informacje wychowawców w przedszkolach, szkołach oraz innych osób mających bezpośredni kontakt z małoletnimi, a także pielęgniarek środowiskowych i lekarzy rodzinnych, oraz pracowników medycznych udzielających usług opiekuńczych osobom starszym.

Podsumowując, zapobieganie przemocy wobec kobiet oraz osób z grup szczególnego ryzyka wymaga kompleksowego podejścia, zaangażowania wielu środowisk społecznych i podejmowania działań interdyscyplinarnych. Zwraca się szczególną uwagę, iż edukacja i rozpowszechnianie informacji o zjawisku mają istotne znaczenie w przeciwdziałaniu przemocy domowej.

4. CELE PROGRAMU:

Cel ogólny: wzrost świadomości społecznej w zakresie zapobiegania przemocy domowej, w szczególności wobec osób małoletnich i starszych.

Cele szczegółowe:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej poprzez zwiększenie czujności i wrażliwości społeczeństwa oraz przedstawicieli podmiotów pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej (cel niemierzalny z uwagi na charakter zjawiska),
- propagowanie informacji o przeciwdziałaniu przemocy domowej, poprzez podejmowanie interdyscyplinarnych przedsięwzięć ukierunkowanych na podniesienie skuteczności podejmowanych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej,
- wzrost wiedzy z zakresu rozpoznawania objawów przemocy domowej oraz właściwego postępowania w przypadkach ujawnienia przemocy przez specjalistów pracujących z dziećmi i młodzieżą oraz osobami starszymi,
- wzrost aktywności społeczeństwa oraz podmiotów pozapolicyjnych odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy domowej w zakresie skutecznego reagowania na podejrzenie przemocy domowej,
- włączenie do programu podmiotów działających lokalnie, instytucji, organizacji, zrzeszeń itp. mających wpływ na poprawę bezpieczeństwa osób doznających przemocy domowej,
- promowanie działań Policji i partnerów programu w środowisku lokalnym.

5. ZAŁOŻENIA PROGRAMU:

Realizacja programu zakłada dostarczenie odbiorcom programu informacji na temat zjawiska przemocy domowej, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy wobec małoletnich i osób starszych tj.:

- przekazywanie informacji o mechanizmach i symptomach zjawiska przemocy,
- przełamywanie mitów i stereotypów dotyczących przemocy domowej,
- przekazywanie informacji o skutkach ryzykownych i niezgodnych z prawem zachowaniach,
- rozpoznawanie i identyfikacja przemocy domowej oraz konsekwencji prawnych jej stosowania przez obywateli oraz przedstawicieli służb i instytucji odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy domowej,
- nabywanie umiejętności społecznych, m.in. budowanie relacji i rozwiązywanie konfliktów międzyludzkich.

6. ODBIORCY PROGRAMU (GRUPA DOCELOWA):

Mieszkańcy województwa podlaskiego, w szczególności potencjalne osoby doznające przemocy domowej oraz pracownicy instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej na terenie województwa podlaskiego.

7. WSKAŹNIKI MIERZĄCE POSTĘPY PROGRAMU:

Tabela nr 3. Wskaźniki mierzące stopień realizacji założonych celów programu.

| Cel | Wskaźnik | Procedura ewaluacyjna / metoda badawcza | Technika / narzędzia |
|---|--|--|---|
| Propagowanie informacji o przeciwdziałaniu przemocy domowej poprzez podejmowanie przedsięwzięć ukierunkowanych na podniesienie skuteczności podejmowanych działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej | Ilość przeprowadzonych inicjatyw profilaktycznych – spotkań, konferencji, debat, kampanii itp. | Sprawozdanie z realizacji programu | Arkusze sprawozdania |
| Zwiększenie wiedzy z zakresu negatywnych skutków i konsekwencji prawnych zjawiska przemocy domowej oraz rozpoznawania objawów przemocy wśród specjalistów | Ilość przeprowadzonych szkoleń Liczba przeszkolonych specjalistów | Sprawozdanie z realizacji programu | Arkusze sprawozdania |
| Zwiększenie aktywności społeczeństwa i służb w reagowaniu na przemoc wobec małoletnich i osób starszych (m.in. poprzez zwiększenie ilości wypełnianych formularzy „Niebieska Karta-A” przez podmioty pozapolicyjne) | Zwiększenie liczby wypełnianych formularzy „Niebieska Karta-A” przez przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia | Wtórna analiza danych | Analiza danych statystycznych pochodzących z podległych jednostek Policji |
| Włączenie do programu innych podmiotów (działających lokalnie instytucji, organizacji, zrzeszeń itp.) mających bezpośredni kontakt z mieszkańcami | Podczas trwania programu wprowadzenie do grona współrealizatorów programu min. jednego podmiotu partnerskiego dla każdej KMP/KPP | Sprawozdanie z realizacji programu | Arkusze sprawozdania |

8. ZAPLANOWANE DZIAŁANIA:

- przedstawienie założeń programu policjantom garnizonu podlaskiego,
- przedstawienie założeń programu podmiotom uczestniczącym w jego realizacji,
- nawiązanie/prowadzenie współpracy z lokalnymi instytucjami/organizacjami,
- prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, kampanii, spotkań, debat itp. przez policjantów,
- wspólne szkolenia policjantów, pracowników ochrony zdrowia i oświaty,
- prowadzenie szkoleń dla funkcjonariuszy Policji przez wojewódzkiego koordynatora procedury „Niebieskie Karty” ,
- organizacja odpraw i narad szkoleniowych dla koordynatorów procedury „Niebieskie Karty” ,
- analiza danych statystycznych dotyczących przemocy domowej oraz wypracowywanie wniosków,
- cykliczne sporządzanie sprawozdania z realizacji programu przez KWP/KMP/KPP województwa podlaskiego.

9. NAKŁADY NA PROGRAM:

Tabela nr 4. Nakłady na realizację programu „poMOC, a nie przeMOC!”.

| | RODZAJ WYDATKÓW | ŹRÓDŁO FINANSOWANIA |
|-----------|---|--|
| 1. | Opracowanie merytoryczne materiałów informacyjnych, prezentacji | Środki własne |
| 2. | Koszt wydruku materiałów informacyjno-edukacyjnych (plakaty i ulotki) | Środki pozyskane od partnerów programu, samorządów terytorialnych |
| 3. | Koszt organizacji szkoleń, konferencji, debat i spotkań | Środki własne realizatorów programu (zarówno finansowe, rzeczowe jak i osobowe) oraz środki pozyskane od partnerów programu, samorządów terytorialnych |

10. SPOSÓB IMPLEMENTACJI:

Bezpośredni nadzór nad realizacją działań w ramach programu sprawowany jest przez wojewódzkiego koordynatora procedury „Niebieskie Karty”.

Wdrożenie programu nastąpi poprzez:

- zapoznanie wszystkich funkcjonariuszy garnizonu podlaskiego z założeniami programu,
- nawiązanie i prowadzenie współpracy z instytucjami pozapolicyjnymi oraz organizacjami w przedmiotowym obszarze,
- organizacja i prowadzenie szkoleń dla lokalnych koordynatorów procedury „Niebieskie Karty” z zakresu rozpoznawania i przeciwdziałania przemocy domowej,

- organizacja i prowadzenie szkoleń dla wszystkich funkcjonariuszy podejmujących czynności w związku z przemocą domową,
- organizacja wspólnych szkoleń dla policjantów, przedstawicieli oświaty i ochrony zdrowia z zakresu procedury „Niebieskie Karty” oraz obowiązków prawnych i społecznych,
- prowadzenie szkoleń/spotkań pozostałym przedstawicielom podmiotów realizującym zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej - zgodnie ze zgłaszanym przez instytucje zapotrzebowaniem,
- organizacja wspólnych konferencji, seminariów, debat etc. policjantów i przedstawicieli podmiotów działających na rzecz zapobiegania przemocy domowej,
- inicjowanie przedsięwzięć i prowadzenie spotkań/zajęć informacyjno-edukacyjnych dotyczących problemu przemocy domowej z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych społeczności,
- opracowywanie i kolportaż broszur, ulotek, materiałów informacyjno-edukacyjnych etc. dotyczących przemocy domowej.

11. EWALUACJA PROCESU:

Ewaluacja prowadzona będzie w oparciu o weryfikację przyjętych wskaźników mierzących realizację założonych celów programu przez wojewódzkiego koordynatora procedury „Niebieskie Karty” w Wydziale Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku. W ramach ewaluacji będzie dokonywana:

- analiza danych statystycznych na podstawie policyjnych systemów informatycznych,
- analiza treści sprawozdań przesyłanych w systemie półrocznym z KMP/KPP województwa podlaskiego z realizacji projektu,
- analiza zgromadzonej, w trakcie programu, dokumentacji potwierdzającej realizację konkretnych działań.

Sprawozdanie z realizacji programu „poMOC, a nie przeMOC!” przedkładane będzie Naczelnikowi Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Białymstoku po zakończeniu każdego półrocza. W razie potrzeby program będzie modyfikowany i dostosowywany do zaistniałych sytuacji i potrzeb (w formie aneksu).

12. ŹRÓDŁA INFORMACJI O PROGRAMIE ORAZ SPOSOBY UPOWSZECHNIANIA:

Rozpowszechnianie informacji o programie nastąpi przez umieszczanie informacji na stronach internetowych Policji i partnerów, kolportaż plakatów i ulotek wydanych w ramach realizacji programu.

Sporządził:

mł. asp. Agata Kalinowska

Akceptował:

ZASTĘPCA NACZELNIKA
WYDZIAŁU PREWENCJI
Komendy Wojewódzkiej Policji
w Białymstoku
2024-02-27
podinsp. Joanna Mocar'ska

